

ANA BAŞVURU METNİ ÖRNEĞİ

Lise Türleri ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma

Öz

Bu araştırmada, Türkiye’de eğitim bilimleri alanında yapılmış doktora tezlerinde kullanılan ölçme araçlarının [görüşme formu, başarı testi ve ölçek] nitelik düzeyleri ve ölçme araçlarında yapılan analitik hata tipleri belirlenmeye çalışılmıştır. Nitel araştırma yönteminin benimsendiği araştırmada, iç içe geçmiş durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın kuramsal evreni Türkiye’de eğitim bilimleri alanında yapılmış doktora tezlerinden oluşmuştur. Araştırmada güncellik ve yöntembilim alanındaki gelişmeler de dikkate alınarak belirlenen çalışılabilir evren, Türkiye’de eğitim bilimleri alanında 2003–2007 yapılan 324 doktora tezinden oluşturulmuştur. Araştırmada örnekleme yöntemine başvurulmamış ve çalışma evreninin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. Ancak bazı tezlerin kullanımı ve yayımlanmasının kısıtlılığı nedeniyle çalışma grubu kapsamında ele alınan tez sayısı 211 olarak gerçekleşmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen değerlendirme formu kullanılmıştır. Form elli madde ve yedi alt boyuttan oluşmaktadır. Araştırmada epistemolojik doküman analizi ile toplanan veriler frekans analizi, betimsel analiz ve tipolojik analiz kullanılarak çözümlenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Eğitim bilimleri • Ölçme aracı • Hata tipi • Lise türleri • Kişilik

Bilimsel araştırmaların bir deneysel bir de kuramsal tipi vardır. Bu iki yönün ilişkisi ise ölçme ile kurulur. Deneysel çalışmalarda genellikle izlenen yöntem, ilgilenilen özellikleri uygun koşullarda gözleyip sayısallaştırarak elde edilen gözlem sonuçlarından ilke ve genellemelere ulaşmaktır. Kuramsal çalışmalarda ise, önce bazı kavramları tanımlamak ve bu kavramlar arasındaki bazı bağıntıların varlığını varsayımlarla kabul etmek ve bu kavramsal yapıdan yeni bağlantılar çıkarmaktır (Torgerson, 1958, s. 1-8’den akt., Baykul, 2000). Bir kuramsal yapının kurulmasında ölçme gerekmez, ancak o kuramsal yapıdan çıkarılan ilişkilerin uygulamaya yönelik olup olmadığı test edilecek ise, gözlem ve ölçme gereklidir. Bilimlerde ölçme zorunluluğu, hem deneysel hem de kuramsal çalışmalarda gerçek durumlardaki gözlemlere dayanmak gereksiniminden doğar (Baykul, 2000; Turgut ve Baykul, 1992). Bu kapsamda ortaya çıkan ölçme kavramı çeşitli bilim dallarında farklı anlamlarda ele alınmıştır.

Yöntem

Yapılan literatür incelemelerinde, eğitim bilimleri alanında yapılmış doktora tezlerinde kullanılan ölçme araçlarının [görüşme formu, başarı testi ve ölçek] niteliklerine ilişkin kapsamlı bir analiz çalışmasının bulunmadığı görülmektedir. Bu eksiklikten hareket eden bu araştırmada, *eğitim bilimleri alanında yapılmış*

ANA BAŞVURU METNİ ÖRNEĞİ

doktora tezlerinde kullanılan ölçme araçlarının nitelik düzeyleri ve analitik hata tipleri nedir? sorusuna cevap aranmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın kuramsal evreni Türkiye’de yapılmış eğitim bilimleri doktora tezleridir. Ancak çalışmada güncellik ve ölçme ve değerlendirme alanındaki gelişmeler göz önüne alınarak belirlenen çalışılabilir evren, 2003–2007 yılları arasında yapılan 324 (Yüksek Öğretim Kurumu [YÖK], 2008) eğitim bilimleri alanındaki doktora tezinden oluşmaktadır. Bu tezlerin yıllara göre dağılımı şu şekildedir: 2003 ($\eta = 43$, %13,2), 2004 ($\eta = 50$, %15,4), 2005 ($\eta = 50$, %15,4), 2006 ($\eta = 84$, %25,9) ve 2007 ($\eta = 97$, %29,4).

Veri Toplama Aracı

Ölçme aracı değerlendirme formu. Araştırma kapsamında form eğitim araştırmalarının metodolojik niteliklerinin saptanması amacıyla geliştirilmiştir. Formun geliştirilmesi aşamasına (i) kavramsal yapının tanımlanması ile başlanmıştır. Çalışmadaki kavramsal yapının soyut bir nitelendirme olması nedeniyle, çok sayıda başka kavramsal yapılarla ilişki halindedir. Bu bakımdan çalışmanın kavramsal yapısının oluşturulmasında, söz konusu kavramsal yapıya ilişkin önceki araştırmalardan yararlanılmıştır. Diğer aşamada (ii) Formun kavramsal yapısına ait boyutların ortaya çıkarılması için kapsamlı bir literatür taraması yapılarak, çalışma konusu ile ilgili yapılmış araştırmaların temel boyutları saptanmıştır. Buna, eğitim bilimleri alanında faaliyet gösteren SSCI indeksinde yer alan eğitim araştırmaları dergilerinin makale değerlendirme formlarında yer alan temel ölçütler de eklenmiştir. Temel kavramsal boyutların oluşturulmasında *çıkarsama yöntemi* kullanılmıştır. (iii) Formun içerik geçerliğine sahip olması için, kapsadığı tüm kavramsal boyutları temsil edecek sayıda ve yeterlilikte olacak şekilde 50 madde oluşturulmuştur. Form maddelerinin oluşturulmasında maddelerin çok ve uzun olması *yanıt verme yanlılığı* sorunu çıkartabileceğinden bu noktaya özellikle dikkat edilmiştir. Formun temel boyutları ile ilgili, tüm ifadelerin yerine o temel boyutu temsil edebilecek sayıda maddeye yer verilmiştir.

Tablo 1
Lawshe Minimum İçerik Geçerliği Oranları

Uzman Sayısı	Minimum Değer
5	.99
10	.62
15	.49
20	.42
30	.33
40	.29

İşlem

ANA BAŞVURU METNİ ÖRNEĞİ

Bu araştırmada veri toplama yöntemi olarak *epistemolojik doküman analizi* kullanılmıştır. Doküman analizinin birinci aşamasını oluşturan (i) dokümanlara ulaşmada, çalışma grubunda yer alan doktora tezleri YÖK Dokümantasyon Dairesi Başkanlığı'ndan temin edilmiştir. Belirlenen tezler, YÖK Dokümantasyon Dairesi Başkanlığının web sitesinden *pdf* formatında bilgisayar ortamına kodlanarak aktarılmıştır. Diğer aşamada ise (ii) bilgisayar ortamına aktarılan tezlerin çözümlenmeleri Likert tipi olarak düzenlenen *veri toplama formu* aracılığıyla yapılmıştır (Forster, 1995; Rowlinson, 2004).

Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturulması. Bu aşamada araştırmanın kavramsal çerçevesi dâhilinde yer alan boyutlardan yola çıkılarak veri analizi için bir çerçeve oluşturulmuştur. Böylece verilerin hangi temaların altında sunulacağı belirlenmiştir.

Verilerin işlenmesi. Bu aşamada, bir önceki aşamada oluşturulan genel çerçeveye göre elde edilen veriler okunarak düzenlenmiştir.

Bulguların tanımlanması. Bu aşamada düzenlenen verilerin tanımlanması ve gerekli olan yerlere doğrudan alıntılar yapılmıştır.

Bulgular

Okullarda kullanılan testlerin çoğu başarı testi niteliğindedir. Sosyal bilim araştırmalarında başarı testleri, öğretimde önemli bir değişkenin [örneğin, öğretim yönteminin, uygulamanın, ortamın vb.] etkililiğini belirlemede kullanılmaktadır (Kırcaali-İftar, 1999, s. 17). Başarı testlerinin geçerliği, ölçülmek istenen özelliğinin başka değişkenlerle karıştırmadan ölçülmesini; güvenilirliği ise ölçümler arasındaki tutarlığı ifade etmektedir. Ancak örnekte de görüleceği üzere irdelenen bir kısım doktora tezinde kullanılan başarı testinin geçerlik ve güvenilirlik düzeyleri ölçülmeyerek, araştırma sonucunda elde edilen bulguların inandırıcılığı zedelenmiştir. Örneğin:

...testin geçerlilik ve güvenilirliği dikkate alınarak 40 soruluk çoktan seçmeli bir test hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular için üç öğretim üyesinin ve test tekniğinde daha tecrübeli olduğu düşünülen Kayseri'de özel bir dershanede çalışan coğrafya bölüm başkanının uzman görüşü alınmış, sorularda gerekli düzeltme ve düzenlemeler yapılmıştır. [086]

Tartışma

Araştırma kapsamındaki doktora tezlerinin *ölçme araçlarının genel niteliklerine* ilişkin düzeyi genel olarak *yetersizlik* bazında olup; yapılan nitel çözümlenme sonucunda ise ölçme araçlarının genel nitelikleriyle ilgili bilgi verilmemesi şeklinde bir hata tipi saptanmıştır. Bu bulgu Onwuegbuzie (2002), Stevenson (2000) ve West, Carmody ve Stallings (1983) tarafından yapılan araştırmalarda saptanan eğitim araştırmalarında kullanılan ölçeklerin önceden yapılmış olan geçerlik ve güvenilirlik göstergelerinin verilmemesi bulgusu ile örtüşmektedir. Tüm bu araştırma sonuçlarının ortak noktası; araştırmalarda kullanılan mevcut ölçeklere ilişkin geçerlik ve güvenilirlik bilgilerinin verilmemesinin uluslararası literatüründe de bir sorun olduğudur.

ANA BAŞVURU METNİ ÖRNEĞİ

Kaynakça

- Adams, R. J. (1973). *Building a foundation for evaluation of instruction in higher education and continuing education* (Doctoral dissertation). Retrieved from <http://www.ohiolink.edu/etd/>
- Appelbaum, L. G. (2005). Three studies of human information processing: Texture amplification, motion representation, and figure-ground segregation. *Dissertation Abstracts International: Section B. Sciences and Engineering*, 65(10), 5428.
- Atkıncı, H. (2001). *İlköğretim birinci kademe eğitim programlarının yaratıcı düşünmenin gelişimine etkisi* (Yüksek lisans tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Çanakkale). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Aydın, F. (2009). *İşbirlikli öğrenme yönteminin 10. sınıf coğrafya dersinde başarıya, tutuma ve motivasyona etkileri* (Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Bahar, M. (Ed.). (2006). *Fen ve teknoloji öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Balcı, A. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Bruckman, A. (1997). *MOOSE Crossing: Construction, community, and learning in a networked virtual world for kids* (Doctoral dissertation, Massachusetts Institute of Technology). Retrieved from <http://www-static.cc.gatech.edu/-asb/thesis/>
- Bryman, A., & Cramer, D. (1997). *Quantitative data analysis with SPSS for Windows: A guide for social scientists*. New York, NY: Routledge
- Bursal, M. ve Yiğit, N. (2012). Fen ve teknoloji öğretmen adaylarının bilgi iletişim teknolojileri (BİT) kullanımı ve materyal tasarımı özyeterlik inanışları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12, 1073–1088.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. Ç., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Carlbom, P. (2000). *Carbody and passengers in rail vehicle dynamics* (Doctoral thesis, Royal Institute of Technology, Stockholm, Sweden). Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kth:diva-3029>
- Gilbert, D. G., McClarnon, J. F., Rabinovich, N. E., Sugai, C., Plath, L. C., Asgaard, G., ... Botros, N. (2004). Effects of quitting smoking on EEG activation and attention last for more than 31 days and are more severe with stress, dependence, DRD2 A1 allele, and depressive traits. *Nicotine and Tobacco Research*, 6, 249-267. <http://dx.doi.org/10.1080/14622200410001676305>
- Gülgöz, S. (2005). Five factor theory and NEO-PI-R in Turkey. In J. Allik & R. R. McCrae (Eds.), *The five-factor model of personality across cultures* (pp. 175–196). Dordrecht, Netherlands: Kluwer Academic Publishers.

ANA BAŞVURU METNİ ÖRNEĞİ

- Herbst-Damm, K. L., & Kulik, J. A. (2005). Volunteer support, marital status, and the survival times of terminally ill patients. *Health Psychology, 24*, 225–229. <http://dx.doi.org/10.1037/0278-6133.24.2.225>
- Herculano-Houzel, S., Collins, C. E., Wong, P., Kaas, J. H., & Lent, R. (2008). The basic nonuniformity of the cerebral cortex. *Proceedings of the National Academy of Sciences, 105*, 12593–12598. <http://dx.doi.org/10.1073/pnas.0805417105>
- Katz, I., Gabayan, K., & Aghajan, H. (2007). A multi-touch surface using multiple cameras. In J. Blanc-Talon, W. Philips, D. Popescu, & P. Scheunders (Eds.), *Lecture Notes in Computer Science: Vol. 4678. Advanced Concepts for Intelligent Vision Systems* (pp. 97–108). Berlin, Germany: Springer-Verlag. http://dx.doi.org/10.1007/978-3-540-74607-2_9
- Liu, S. (2005, May). *Defending against business crises with the help of intelligent agent based early warning solutions*. Paper presented at the Seventh International Conference on Enterprise Information Systems, Miami, FL. Abstract retrieved from http://www.iceis.org/iceis2005/abstracts_2005.htm
- McNiel, D. S. (2006). *Meaning through narrative: A personal narrative discussing growing up with an alcoholic mother* (Master's thesis). Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 1434728)
- Morris, C. (2002). *Psikolojiyi anlamak* (A. Erkuş, A. D. Batıgün ve B. Ayvaşık, çev.) Ankara: TPD Yayınları.
- Muellbauer, J. (2007, September). Housing, credit, and consumer expenditure. In S. C. Ludvigson (Chair), *Housing and consumer behavior*. Symposium conducted at the meeting of the Federal Reserve Bank of Kansas City, Jackson Hole, WY.
- Pişkin, M. ve Ayas, T. (2005, Eylül). *Zorba ve kurban lise öğrencilerinin utangaçlık, içedönüklük, dışadönüklük ve özsaygı değişkenleri bakımından incelenmesi*. VIII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sunulan bildiri, Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul.
- Sillick, T. J., & Schutte, N. S. (2006). Emotional intelligence and self-esteem mediate between perceived early parental love and adult happiness. *E-Journal of Applied Psychology, 2*(2), 38–48. Retrieved from <http://ojs.lib.swin.edu.au/index.php/ejap>
- Uysal, Ş. (1971). Metodoloji açısından Türkiye'de yapılan sosyolojik araştırmalar ve bir örnek köy araştırması. N. H. Fişek (Ed.), *Türkiye'de sosyal araştırmaların gelişimi sempozyumu bildirileri kitabı* içinde (s. 139–151). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Von Ledebur, S. C. (2007). Optimizing knowledge transfer by new employees in companies. *Knowledge Management Research & Practice*. Advance online publication. <http://dx.doi.org/10.1057/palgrave.kmrp.8500141>